

Handleiding leskist
Mediawijsheid en digitaal pesten
voor de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs

Kennis- en Expertisecentrum
GGD Noord- en Oost-Gelderland

© GGD Noord- en Oost-Gelderland, Overname van gegevens is toegestaan, mits voorzien van bronvermelding.
Augustus, 2015

Colofon

Handleiding leskist mediawijsheid en digitaal pesten

Basisonderwijs, bovenbouw

Voortgezet onderwijs, onderbouw

GGD Noord- en Oost-Gelderland

Postbus 3

7200 AA Zutphen

Telefoon: 088 - 443 31 69 / 088 - 443 33 59

E-mail: documentatiecentrum@ggdnog.nl

Internet: www.ggdnog.nl / www.gezondeschoolnog.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1 Gebruik van de leskist mediawijsheid en digitaal pesten	5
1.1 Inhoud van de leskist	5
1.2 Doel van de leskist.....	5
1.3 Handleiding bij de leskist.....	5
1.4 Evaluatie	5
1.5 Lesmaterialen lenen bij de GGD	5
2 Opvoeden in mediawijsheid.....	6
2.1 Inleiding	6
2.2 Wat is mediawijsheid precies?	6
3 Digitaal pesten.....	7
4 Gezonde School	8
5 Materialenoverzicht	10
5.1 Beschrijving lespakketten.....	10
5.2 Beschrijving boeken.....	13
5.2.1 Boeken voor kinderen	13
5.2.2 Boeken voor (jong) volwassenen.....	14
5.2.3 Beschrijving audiovisueel materiaal.....	18
5.3 Beschrijving spellen	19
5.4 Folders / Brochures.....	21
6 Websites.....	22
6.1 Websites voor ouders en leerkrachten	22
6.2 Websites speciaal voor kinderen / jongeren	23
6.3 Websites voor beiden	24

Inleiding

(Social) Media zijn niet meer weg te denken uit het dagelijkse leven. Ze spelen een grote en belangrijke rol en beïnvloeden mensen voortdurend zowel positief als negatief. We produceren zelf bewust en onbewust dagelijks mediaboodschappen, die in luttele seconden over de hele wereld verspreid, gekopieerd en gemanipuleerd worden.

Vooral jongeren vinden dit prachtig en de nieuwe media bieden hen veel kansen. Docenten, ouders en hulpverleners zijn verdeeld in hun mening over de nieuwe media. De overheid wil dat burgers mediawijs worden terwijl de commerciële media vooral nog meer aan ons willen verdienen.

Helaas zitten er ook negatieve kanten aan de nieuwe media. Kinderen lopen tegen ongewenste zaken aan zoals gewelddadige spelletjes, sekspagina's, discriminerende teksten en pesterijen en komen ze soms in aanraking met de verkeerde mensen. Ook lijden jongeren tussen de 13 en 18 aan Sociaal Media Stress (SMS). De Sociale Media blijken met hun subtiele stimuli zoals geluiden, pushberichten, aandacht en beloningen jongeren in hun greep te houden. Jongeren geven aan niet meer zelfstandig te kunnen stoppen, omdat zij bang zijn buitengesloten te raken en dingen missen. Deze vorm van peergroup-pressure is continue aanwezig t.g.v. de social media. Ook dit vraagt om begeleiding van jongeren in een vorm van mediawijsheid.

De overheid, scholen en ouders hebben de taak om jongeren te begeleiden door hen te leren actief, maar ook bewust en kritisch, met alle vormen van media om te gaan en commercie te herkennen. Zij moeten zelfstandig en bewust mediabronnen en mediaboodschappen kunnen beoordelen maar ook zelf kunnen produceren, op basis van eigen normen en waarden, maar ook die van hun omgeving.

Deze leskist bevat achtergrondinformatie en lesmaterialen om uw school te ondersteunen bij de lessen of een project op school over mediawijsheid en digitaal pesten. Deze leskist is bedoeld voor leerkrachten van de bovenbouw van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Wanneer u aanvullingen of suggesties heeft ter verbetering van deze leskist vernemen wij dit graag van u!

1 Gebruik van de leskist mediawijsheid en digitaal pesten

1.1 Inhoud van de leskist

In de leskist vindt u lespakketten, spellen, lessuggesties, brochures, achtergrondinformatie en boeken. Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van alle materialen in de leskist.

1.2 Doel van de leskist

Deze leskist geeft informatie, handvatten en lessuggesties om in de klas aandacht te besteden aan mediawijsheid en digitaal pesten. U kunt de leskist gebruiken tijdens een reguliere les of themaweek.

Wilt u weten welke activiteiten nog meer passen bij het thema waarvoor u een leskist heeft geleend? De Gezonde School aanpak helpt u om de gezondheid van leerlingen en leerkrachten structureel te stimuleren. Meer informatie over Gezonde School vindt u in hoofdstuk 3.

1.3 Handleiding bij de leskist

De handleiding is als volgt opgebouwd:

- Gebruik van de leskist (hoofdstuk 1)
- Opvoeden in mediawijsheid (hoofdstuk 2)
- Achtergrondinformatie over digitaal pesten (hoofdstuk 3)
- Gezonde School (hoofdstuk 4)
- Beschrijving van materialen (hoofdstuk 5)
- Overzicht van websites (hoofdstuk 6)

1.4 Evaluatie

De leskisten laten wij zo goed mogelijk aansluiten op de behoeften van scholen. Wilt u het meegeleverde evaluatieformulier invullen? Wij nemen uw suggesties graag mee.

1.5 Lesmaterialen lenen bij de GGD

Bij het documentatiecentrum van de GGD kunt u gratis lesmaterialen lenen over diverse gezondheidsthema's. Wel zijn er kosten verbonden aan een koerier die de lesmaterialen naar de school brengt en haalt. U kunt de materialen ook zelf op afspraak halen en brengen bij de GGD. De uitleentermijn is in principe 3 weken.

Een overzicht van alle materialen vindt u op www.ggdnogleskisten.nl

Voor informatie over de uitleenprocedure kunt u contact opnemen met:

- Margreet Dragt tel. 088-4433169
- Gerry Verduyn Lunel-Ramaker tel. 088-4433359
- E-mail: documentatiecentrum@ggdnog.nl
- Bezoekadres: Rijksstraatweg 65, 7231 AC Warnsveld

2 Opvoeden in mediawijsheid

2.1 Inleiding

Kinderen en jongeren zijn topgebruikers van sociale media (Twitter, Facebook, YouTube, Instagram):

98 procent van de kinderen in Nederland 'zit' op internet, 92% van de kinderen vanaf 10 jaar heeft een mobieltje. Bijna elke tiener heeft een eigen computer en 81% van hen twittert. Bijna 80% van 9- tot 16-jarigen heeft een profiel op een sociaal netwerk (Facebook etc.).

Deze cijfers liegen er niet om: de Nederlandse kinderen gaan met hun tijd mee en maken volop gebruik van de hedendaagse middelen.

Internet biedt veel interessante en spannende mogelijkheden op het gebied van spelen, leren en sociaal contact. Internet sluit aan bij de behoeftes van kinderen. Je kunt er kijken, ontdekken en nieuwe dingen leren. Vanaf een jaar of 8 kunnen kinderen zelfstandig op het internet surfen. Ze komen allerlei dingen uit het echte leven tegen, terwijl ze lekker thuis achter de computer zitten. Een veilige manier van verkennen en ontdekken. Dit past bij de leeftijd.

2.2 Wat is mediawijsheid precies?

Media speelt een steeds grotere rol in ons dagelijks leven. Om maximaal gebruik te kunnen maken van de mogelijkheden die media bieden, moeten we beschikken over bepaalde competenties die ons mediawijs maken.

Bij mediawijsheid gaat het om het bewust en actief inzetten van alle beschikbare media – digitaal en analoog – om de kwaliteit van het leven te vergroten en ervoor te zorgen dat je optimaal kunt deelnemen aan de wereld om je heen. Mediawijsheid is een breed begrip en omvat alles wat te maken heeft met nieuwe media, sociale media, internet, smartphones, tablets en de wijze waarop je hier mee om gaat.

Het gaat bij mediawijsheid niet alleen om technische vaardigheden, maar vooral om competenties als informatieverwerking, het zelfstandig kunnen oplossen van problemen of het ontwikkelen van nieuwe creatieve toepassingen.

3 Digitaal pesten

Pesten via internet en telefoon komt regelmatig voor. De belangrijkste oorzaak is de toegang tot internet en het gebruik van mobiele telefoons op steeds jongere leeftijd. Met 8 jaar heeft al 25 procent van de kinderen een mobiele telefoon (Mijn Kind Online, 2012). Tegenwoordig kun je via smartphones, tablets en laptops bijna overal via WIFI of abonnement toegang hebben tot internet. Het digitaal pesten gebeurt op verschillende manieren:

- Excessen

Tieners sturen elkaar anonieme dreigmailtjes, zetten pikante foto's van elkaar online met vervelende teksten en stelen elkaars wachtwoorden.

- Schelden via sociale media (facebook, twitter)

Kinderen gedragen zich online ongeremder en vrijer. Via bv. Facebook durven ze tegenover vrienden openhartiger over hun problemen te zijn dan live, wat een geweldige winst is. Maar ze zeggen ook minder leuke dingen. Sneller en vaak ook op een ruwere manier. Het gemak en de anonimiteit van Internet hebben de grenzen van het pestgedrag verlegd.

- Ongein

Leerlingen sturen elkaar virussen en laten elkaar schrikken met enge filmpjes. Er zijn tal van voorbeelden te verzinnen waardoor het lachen, gieren, brullen wordt voor de verzender. De daders vinden het meestal grappig, maar de ontvangers meestal niet.

Met behulp van de website www.medialessen.nl worden docenten ondersteund om kinderen "mediawijzer" te maken.

In de leskist vindt u een aantal boeken met achtergrondinformatie over het thema:

- De WIFI generatie / L. Hop, B. Delver
- Handboek mediawijsheid : Hoe worden kinderen mediawijs? Praktische gids en inspiratie voor het onderwijs / F. Zwanenberg, J. Pardoën. (er is een gratis download van dit boek via <http://mijnkindonline.nl/publicaties/boeken/handboek-mediawijsheid>)
- Inspiratieboek Social Media op de Basisschool. Gratis te downloaden: <http://bit.ly/W4kF4y>
- Mediawijsheid op de basisschool : succesverhalen van 21 leerkrachten: <http://www.kennisnet.nl/themas/mediawijsheid/nieuw-boek-mediawijsheid-op-de-basisschool/>
- Handboek Goed doen 2.0 laat zien hoe leerlingen een goed doel kunnen steunen met behulp van social media.
- #Mediawijsheid in de klas : hoe maak je jongeren mediawijs? <http://www.mediawijsheidindeklas.nl/boek/>
- <http://www.digitaalveiligheidsplan.nl/> helpt scholen een goed leer- en werkklimaat te scheppen.
- In de Monitor Jeugd en Media 2015 vindt u het resultaat van een onderzoek onder 1741 leerlingen naar hun mediagebruik.

Bron: www.mijnkindonline.nl

4 Gezonde School

Wilt u een gezonde leefstijl onder leerlingen stimuleren? Of wilt u weten welke activiteiten nog meer passen bij het thema? De Gezonde School aanpak helpt u om de gezondheid van leerlingen en leerkrachten structureel te stimuleren.

Wat is de Gezonde School aanpak?

Met de Gezonde School aanpak kiest u voor één of twee gezondheidsthema's die uw school belangrijk vindt. Op basis van de pijlers (beleid, omgeving, educatie en signalering) gaat u vervolgens met de thema's aan de slag. De aanpak gaat uit van wat de school al doet, bouwt hier op voort en sluit aan bij de wensen en behoeften van uw school. Het gaat er om de tijd en aandacht op het gebied van gezondheid op de meest effectieve manier in te zetten.

Advies van een Gezonde School-adviseur?

De Gezonde school-adviseur van de GGD kan met u meedenken hoe u op een planmatige en efficiënte manier met gezondheid aan de slag kunt op school. Mail voor vragen, advies of ondersteuning naar gezondeschool@ggdnog.nl en uw Gezonde School-adviseur neemt contact met u op.

Wat zijn de voordelen om te werken aan een Gezonde School?

Uw school krijgt:

- zicht op welke thema's prioriteit voor u hebben en welke activiteiten passen bij uw mogelijkheden en behoeften;
- per gezondheidsthema een goede balans tussen educatie, beleid & regelgeving, omgevingsfactoren en signalering van problematiek.
- meer inzicht in de gezondheidssituatie van leerlingen en leerkrachten;
- een overzicht van mogelijkheden voor verbetering

Welke thema's vallen onder de Gezonde School?

Basisonderwijs

- Voeding
- Bewegen en sport
- Welbevinden en sociale veiligheid
- Hygiëne, huid en gebit
- Roken en alcohol
- Relaties en seksualiteit
- Fysieke veiligheid
- Milieu en natuur
- Mediawijsheid

Voortgezet onderwijs

- Voeding
- Roken-, alcohol- en drugspreventie
- Relaties en seksualiteit
- Fysieke veiligheid
- Bewegen en sport
- Binnenmilieu
- Welbevinden en sociale veiligheid
- Mediawijsheid

www.gezondeschoolnog.nl

Op www.gezondeschoolnog.nl vind u per thema een overzicht van (gratis) gastlessen en projecten en het aanbod van landelijke en regionale organisaties. Meldt u op deze website aan voor de nieuwsbrief Gezonde School om op de hoogte te blijven van subsidies, nieuwe activiteiten en gratis ondersteuning

5 Materialenoverzicht

5.1 Lespakketten

Titel	Suske en Wiske De Sinistere Site
Auteur	W. Vandersteen
Uitgave / jaar	2011
Materiaalomschrijving	Het album bestaat uit een stripverhaal en een themapakket
Doelstelling	Het album gaat dieper in op het bewust omgaan met het internet.
Doelgroep	Scholieren 8 tot 14 jaar
Tijdsinvestering	1 à 2 uren
Korte beschrijving	In "Suske en Wiske en De Sinistere Site" komt Wiske in de problemen doordat ze onvoorzichtig omspringt met internet.
Opmerkingen ten aanzien van gebruik	Bij het album horen 2 (digitale) lesbrieven.

Titel	Lang leve de liefde : Jij en de media
Auteur	Soa Aids Nederland
Uitgave / jaar	Amsterdam : Soa Aids Nederland, 2012
Materiaalomschrijving	Jongerenmagazine en docentenhandleiding met DVD.
Doelstelling	Leerlingen ondersteunen in een prettige, veilige en gewenste seksuele ontwikkeling met als uiteindelijke doel dat ze in staat zijn plezierige, veilige en gelijkwaardige relaties aan te gaan.
Doelgroep	VMBO-leerlingen van 13 tot 15 jaar
Tijdsinvestering	2 lessen van 50 minuten.
Korte beschrijving	Lang Leve de Liefde is een lesmethode over liefde, relaties en seksualiteit voor het voortgezet onderwijs en MBO. Deze methode bestaat uit drie lespakketten. 'Jij en de media' is een extra module. Jongeren zien dagelijks geseksualiseerde beelden in de media. Vooral jonge laag opgeleide en allochtone jongeren blijken kwetsbaar voor seksueel getinte en ideale schoonheidsbeelden. Zij zijn een risicogroep ten aanzien van seksueel grensoverschrijdend gedrag of een laag zelfbeeld.

Titel	Kids in actie tegen online pesten
Auteur	Pestweb.nl + Cyberpesten de baas
Uitgave / jaar	2012
Materiaalomschrijving	Lespakket (lesboek, logboek, lessuggesties)
Doelstelling	Door de groepsgesprekken leren de kinderen van elkaar wat er allemaal wel en niet mag online, wat de gevolgen zijn van online pesterijen, maar vooral ook wat er allemaal leuk is online! Op een positieve manier de online wereld benaderen, daar gaat het om.
Doelgroep	Bovenbouw basisonderwijs
Tijdsinvestering	Project van zes weken
Korte beschrijving	Dit lespakket is bedoeld om leerlingen op een actieve manier over online pesten na te laten denken. Centraal in dit lespakket is dat de leerlingen zelf als de experts worden beschouwd: zij hebben de kennis over de online wereld en kunnen elkaar dus het beste adviseren en aanvullen. In een project van zes weken, gaan de kinderen in de klas en thuis aan de slag met opdrachten en groepsgesprekken. Ze gaan zelf op onderzoek uit en houden al hun bevindingen wekelijks bij in een persoonlijk "expert-logboek".

Titel	Nieuwe media: I like my selfie + Sofie chat
Auteur	Weerbaar.info
Uitgave / jaar	2016
Materiaalomschrijving	Lespakketten (Lees/werkboeken)
Doelstelling	Leerlingen bewust maken van plezier en gevaren van het gebruik van internet en social media!
Doelgroep	Groep 7 en 8 basisonderwijs
Tijdsinvestering	Ca. 3 uren
Korte beschrijving	Nieuwe media: I like my selfie is een les- en werkboekje over de invloed van de nieuwe sociale media op ons leven, de risico's in het verkeer en de kans op dwangmatige afhankelijkheid. Sofie Chat is een lesboekje over grooming. Deze materialen kunt u aanschaffen via: http://www.dms-webwinkel.nl/

Titel	Helpwanted.nl
Auteur	Expertisebureau Online Kindermisbruik / HelpWanted
Uitgave / jaar	Onbekend
Materiaalomschrijving	E-lespakket
Doelgroep	Leerlingen VO
Tijdsinvestering	1-3 uren
Korte beschrijving	Op de site van HelpWanted.nl is een gratis E-lespakket te vinden, met daarin drie lessen: grooming, sexting en sextortion. Bij iedere les hoort een handleiding voor de docent, een filmpje en een werkblad. De handleidingen en werkbladen zijn ter inzage opgenomen in de leskist. https://www.helpwanted.nl/opvoeders/scholenpagina/

Titel	Lesmethode Mediabegrip.nl (niet in leskist)
Auteur	Mediabegrip
Uitgave / jaar	2015
Materiaalomschrijving	Online lesmethode
Doelgroep	Klas 1, 2 middelbare school
Korte beschrijving	Online lesmethode voor mediawijsheid. Met iedere twee weken nieuwe lessen, gebaseerd op de actualiteit en gericht op media. De leerkracht kan er direct mee aan de slag, zonder voorbereiding.

Titel	Lessenreeks Kijk op media (niet in leskist)
Auteur	Code name future
Uitgave / jaar	2015
Materiaalomschrijving	Lessenreeks
Doelgroep	Onderbouw VMBO / Havo / VWO
Korte beschrijving	In de lessenreeks 'Kijk op media' verkennen leerlingen de mediawijsheidscompetenties, niet om ze aan het eind van de les te beheersen, maar vooral om zich er bewust van te zijn en in hun verdere schoolcarrière uit te kunnen bouwen. 'Kijk op media' bestaat uit vier digibord gestuurde lessen van een lesuur en een afsluitende toepassingsopdracht.

Titel	Lesbrieven van de Stichting Voorkom (niet in leskist)
Auteur	Stichting Voorkom Verslavingspreventie!
Uitgave / jaar	2013
Materiaalomschrijving	preventielessen
Doelgroep	(speciaal) basis- en (speciaal) voortgezet onderwijs
Korte beschrijving	Voorkom! geeft preventieve voorlichting over verslavende middelen, met name op scholen. Op http://www.voorkom.nl/scholen/ vindt u menukaarten met het aanbod voor scholen en de lesbrieven .

Titel	Het internet en ik
Auteur	C. van den Berg
Uitgave / jaar	2015
Materiaalomschrijving	Boekje
Doelgroep	Jongeren speciaal onderwijs
Korte beschrijving	Een boek vol tips en trucs geschreven in makkelijke taal over: informatie zoeken, filmpjes kijken, e-mailen. Hoe zorg je voor een veilige internetverbinding, veilige wachtwoorden en dat jouw foto's niet voor iedereen zichtbaar zijn? Hoe kun je veilig online winkelen en voorkom je een hoge internetrekening? Bij het boekje hoort een lespakket dat gratis wordt toegestuurd bij afname van 20 ex. of meer. http://www.eenvoudigcommuniceren.nl/het-internet-en-ik

5.2 Boeken

5.2.1 Boeken voor kinderen

Titel Auteur Uitgave / jaar	Ik weet je te vinden N. van Kaathoven Amsterdam : SWP, 2008
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Groep 7 en 8 basisonderwijs
Korte beschrijving	Opeens is dat bericht er op het paardenforum waar Anoeke bijna dagelijks te vinden is. Er volgen steeds gemener chatberichten, sms'jes en mailtjes, de cyberpester kent zelfs Anoeks wachtwoord. Ze kan er niet meer van slapen. Wanneer haar vader de politie heeft ingeschakeld, komt Anoeke er bij toeval achter wie de dader is. Dat is misschien nog wel de grootste schok.

Titel Auteur Uitgave / jaar	Sociale Media ... voor kids, veilig en plezierig vrienden maken op internet! Duuren media, 2011
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Groep 7 en 8 basisonderwijs
Korte beschrijving	Dit boek is bedoeld voor kinderen (8 tot 14 jaar) én hun ouders. Je leert de beginselen van populaire sociale media zoals Twitter en Facebook en je leert hoe jij als avatar het best door het leven kunt gaan.

5.2.2 Boeken voor (jong) volwassenen

Titel	De WIFI generatie
Auteur	L. Hop, B. Delver
Uitgave / jaar	Alkmaar : Vives Media, 2009
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Ouders, onderwijs, overheid, media en bedrijfsleven.
Korte beschrijving	Steeds jongere kinderen zijn actief op internet, ook jonge kinderen. Al 1:4 zes- tot achtjarigen krijgt van ouders een eigen gsm. Voornamelijk jongeren geven echter aan liever niet te willen dat anderen privacygevoelige informatie online kunnen inzien. Zij hebben het meest geprobeerd deze informatie van internet te verwijderen wat in slechts de helft van de gevallen ook daadwerkelijk is gelukt. Ook zijn het vaak jongeren die aangeven weleens nadeel te hebben ondervonden van negatieve of foutieve informatie over zichzelf op internet. De nieuwste revolutie staat voor de deur, melden Bamber Delver en Liesbeth Hop In het boek geven de auteurs dé 10 kenmerken van de WIFI-generatie, geïllustreerd met vele interviews. Zij zetten de gevolgen van deze nieuwe mediarevolutie uiteen. Het boek besluit met praktische handvatten.

Titel	Handboek mediawijsheid : praktische gids en inspiratie voor het onderwijs
Auteur	Freek Zwanenberg en Justine Pardoën
Uitgave / jaar	2010
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	leerkrachten in de bovenbouw van het basisonderwijs, het voortgezet (speciaal) onderwijs en het mbo.
Korte beschrijving	Handboek mediawijsheid biedt concrete handvatten voor lessen in mediawijsheid. Deel 1 geeft een richtlijn om de eigen visie te vormen over mediawijsheid op school met behulp van de Mediawijsheidcirkel. Deel 2 gaat een stap verder: naar de praktijk van de klas. Hoe geef je mediales? In dit deel staan praktische aanwijzingen voor relevante thema's, lessen en werkvormen.
Opmerkingen ten aanzien van gebruik	Het handboek is gratis te downloaden via http://mijnkindonline.nl/publicaties/boeken/handboek-mediawijsheid

Titel	Inspiratieboek Sociale media op de basisschool
Auteur	Remco Pijpers
Uitgave / jaar	2012
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Leerkrachten basisschool
Korte beschrijving	Hoe zet je sociale media met succes in op school? Op die vraag geven 21 mensen uit het basisonderwijs (19 Nederlanders, 2 Vlamingen) antwoord in dit boek. Het boek bevat verhalen over inspirerende leerkrachten, directeuren en één klassenouder. Ze zijn bijna allemaal gevonden via Twitter. Ze geven antwoord op de volgende (en tal van andere) vragen: •Hoe combineer je wereldoriëntatie met sociale media? •Hoe zet je sociale media in voor een goed doel? •Hoe kunnen wiki's je helpen bij je onderwijs? •Hoe maak je de les spannender met QR-codes? •Hoe maak je leerlingen mediawijs met een klassenblog? •Hoe kun je apps benutten in de klas?
Opmerkingen ten aanzien van gebruik	Incl. Sociale media ABC-poster met 52 lestips. Het boek is gratis te downloaden via: http://www.mijnkindonline.nl/1700/nieuw-boek-sociale-media-basisschool.htm

Titel	Handboek Goed doen 2.0
Auteur	Remco Pijpers
Uitgave / jaar	2013
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Docenten
Korte beschrijving	Het Handboek Goed Doen 2.0 geeft middelbare scholen praktische suggesties om positief met sociale media om te gaan. Het laat zien hoeveel goed je kunt doen met sociale media. In het handboek baseren de auteurs zich op verschillende geslaagde projecten op middelbare scholen. De projecten in het boek laten zien dat het leerlingen enorm motiveert om zich voor een ander in te spannen, of dat nu een zieke buurman, Unicef of War Child is. Het boek is gratis te downloaden via: http://mijnkindonline.nl/publicaties/boeken/nieuw-handboek-goed-doen-20

Titel	Mediawijsheid op de basisschool : succesverhalen van 21 leerkrachten
Auteur	Remco Pijpers
Uitgave / jaar	2013
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Docenten
Korte beschrijving	Hoe leer je kinderen media produceren? Hoe sla je een brug naar de digitale leefwereld van leerlingen? Hoe leer je kinderen goed zoeken op internet? Kortom hoe maak je kinderen mediawijs? Kennisset en Mijn Kind Online geven in dit boek om leerlingen media te leren begrijpen en positief te gebruiken. Eenentwintig leerkrachten delen hun praktijkervaringen. Opvolger van: Inspiratieboek sociale media op de basisschool.
Opmerkingen ten aanzien van gebruik	Het boek is gratis te downloaden via: http://mijnkindonline.nl/publicaties/boeken/mediawijsheid-op-de-basisschool-succesverhalen-van-21-leerkrachten

Titel	Socialbesitas : social media van vertier tot verslaving
Auteur	Mayke Calis
Uitgave / jaar	Innodoks uitgeverij, 2013
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Docenten, ouders, opvoeders
Korte beschrijving	Socialbesitas wordt omschreven als 'het dwangmatig bezig zijn met je smartphone of internet'. En dan vooral met sociale media als Facebook, Twitter en WhatsApp. In dit boek worden de nadelige gevolgen daarvan beschreven. http://www.socialbesitas.nl/index.html

Titel	#Mediawijsheid in de klas
Auteur	Patrick Koning
Uitgave / jaar	2015
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Docenten
Korte beschrijving	Hoe maak je jongeren mediawijs? Dit boek biedt docenten hulp. Het bevat een complete methode mediawijsheid met kant-en-klare opdrachten. De belangrijkste vragen die in het boek worden beantwoord zijn: • Waarom is mediawijsheid belangrijk? • Wat is mediawijsheid? • Hoe maak ik jongeren mediawijs? • Hoe beoordeel ik mediawijsheid? • Hoe word ik als docent mediawijzer? http://www.mediawijsheidindeklas.nl/boek/

Titel	Sociale media in het speciaal onderwijs : voor leerlingen van 4 tot 20 jaar
Auteur	Remco Pijpers
Uitgave / jaar	2015
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Docenten speciaal onderwijs
Korte beschrijving	Hoe leer je kinderen in het speciaal onderwijs de do's en don'ts van sociale media? Hoe kunnen deze scholen digitale media inzetten om leerlingen van 4 tot 20 jaar meer bij de lesstof te betrekken? En hoe kunnen sociale media leerlingen helpen hun talenten te ontwikkelen? Kennisnet laat leraren aan het woord over hun ervaringen. Ze geven ook praktische tips en lessuggesties over hoe je deze kwetsbare doelgroep online en offline beschermt en laat 'vliegen'. Het boek is beschikbaar via: http://mijnkindonline.nl/publicaties/boeken/sociale-media-in-het-speciaal-onderwijs of lees het als digitaal webbook via http://socialemediainhetso.kennisnet.nl/

Titel	Sexy selfies : over sexting, geheime chats en cyberpesten
Auteur	Maria Genova
Uitgave / jaar	Just publishers, 2015
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Docenten, ouders, opvoeders, leerlingen
Korte beschrijving	Veel jongeren maken sexy selfies. Het sturen van een naaktfoto naar je vriendje lijkt onschuldig, maar gedeelde foto's worden razendsnel doorgestuurd. In sexy selfies vertellen meisjes en jongens hoe erg ze daarmee gepest en bedreigd werden.

Titel	Samen de online wereld verkennen
Auteur	Niels Baas
Uitgave / jaar	Pica Abimo, 2015
Materiaalomschrijving	Boek
Doelgroep	Docenten, ouders, opvoeders, leerlingen
Korte beschrijving	Gids voor ouders en leerkrachten om kinderen te begeleiden bij het gebruik van internet.

5.2.3 Audiovisueel materiaal

Titel	It's up to you (niet in kist, maar digitaal)
Auteur	Gemaakt i.s.m. div. organisaties: Pestweb, Mijn kindonline, Mediawijzer, Provincie Limburg
Uitgave / jaar	2013
Materiaalomschrijving	Film
Doelgroep	Jongeren voortgezet onderwijs
Korte beschrijving	'It's up to you' is een interactieve film die als discussiestarter wordt ingezet op scholen om jongeren bewuster te maken van hun rol in cyberpesten. Kijkers bepalen zelf de keuzes van de hoofdpersoon en creëren daarmee hun eigen persoonlijke verhaal, waardoor ze direct de gevolgen van hun acties ervaren. Samen met de aansluitende discussie in de klas, dient de film als praktisch handvat voor docenten en richt zich op normstelling en bewustwording. De film is gratis te gebruiken via http://itsuptoyou.nu/

Overig:

- Video's via mijn kindonline: <http://mijnkindonline.nl/publicaties/video%27s>
- Via www.newkidsontheweb.nl/videos vertellen acht tieners over hun digitale leven. Deskundigen geven advies over internetgebruik.
- 'Dag tegen (cyber) pesten' : Cyberpesten heeft zo mogelijk nog meer impact dan 'gewoon' pesten. Arie Boomsma en Sophie Hilbrand brengen indrukwekkende verhalen van scholieren die gepest worden via internet: <http://www.uitzendinggemist.nl/afleveringen/1411239>
- Via Teleblik: [online privacy](#): Online privacy, wat moet je als school weten over dit onderwerp? Hoe vevat je dit in beleid? Hoe kun je ermee in de klas aan de slag?

5.3. Spellen

Titel	Digitaal pesten
Auteur	Pestweb
Uitgave / jaar	Utrecht : APS, 2009
Materiaalomschrijving	Spel
Doelgroep	Groep 7 en 8 basisonderwijs
Korte beschrijving	Een wachtwoord hacken, anonieme sms'jes sturen, klasgenoten virussen sturen, roddelen via MSN, blootfoto's op Internet zetten etc. Welke school heeft er niet mee te maken? Wat doet uw school ertegen en wordt digitaal de klas? Deze kaartjes kunnen een hulpmiddel zijn om digitaal pesten in de klas aan de orde te stellen. Door middel van deze kaartjes leren leerlingen na te denken over de verschillende vormen van digitaal pesten en bespreken leerlingen met elkaar wat ze vinden van deze vormen van cyberpesten. De kaartjes zijn op een eenvoudige wijze in te zetten. Een korte handleiding is bijgesloten. Een set kaarten is voldoende voor een klas van 20 / 30 leerlingen.

Titel	Internetmemorie
Auteur	P. Maas
Uitgave / jaar	2009
Materiaalomschrijving	Spel met lesbrief
Doelgroep	Groep 5 en 6 basisonderwijs
Korte beschrijving	Het internetmemoriespel is ontstaan omdat uit onderzoek blijkt dat steeds meer jongere kinderen online gaan en niet goed nadenken wat ze daar doen. Met behulp van het internetmemoriespel kun je op eenvoudige manier een discussie leiden in een groep en gaan de kinderen nadenken over hun internetgedrag. Pauline Maas geeft al jaren voorlichting op het gebied van mediawijsheid op scholen aan leerlingen, docenten en ouders. Ze doet dit onder andere voor Mijn Kind Online.

Titel	Ik ben offline ganzenbordspel
Auteur	Nationale academie voor Media & Maatschappij
Uitgave / jaar	2013
Materiaalomschrijving	Spel
Doelgroep	Onderbouw voortgezet onderwijs
Korte beschrijving	Heb jij ook moeite met het inlassen van een Sociale Media pauze? Ben jij geneigd om elke minuut je mobieltje te checken? Slaap je soms te weinig omdat je te lang online bent? Vind jij jezelf verslaafd aan Sociale Media? Speel dan het <i>IkBenOffline.nl</i> Ganzenbord, waar je geconfronteerd wordt met allerlei situaties die je aan het denken zetten over je eigen Sociale Media gebruik. Het doel van het spel is om jou en je leeftijdgenoten bewust te maken van de manier waarop jullie met Sociale Media omgaan. Wil je het spel met meerdere mensen spelen? Dat kan! Er kunnen 6 mensen spelen per ganzenbord. http://www.ikbenoffline.org/

Titel	FF offline!
Auteur	Doornbos Consultancy Advies Training
Uitgave / jaar	2014
Materiaalomschrijving	Spel
Doelgroep	Onderbouw voortgezet onderwijs
Korte beschrijving	FF Offline! Is bedoeld om met elkaar in gesprek te gaan over het gebruik van Sociale Media. Er zijn setjes vragen en stellingen voor ouders, tieners, docenten. De verschillende setjes met vragen en stellingen maken het spel geschikt om het in verschillende samenstelling te spelen. Het kan als ouders onderling, met ouders en tieners samen of als tieners onder elkaar, docenten onderling, docenten met tieners en ook de combinatie van docenten en ouders en leerlingen is mogelijk. In dat geval worden alle kaartjes ingezet. Ook is een uitbreidingsset met kaartjes: <i>Christen en Sociale Media</i> aan het spel toegevoegd.

5.4 Folders / Brochures

Titel	Diverse folders
Auteur	www.mijnkindonline.nl en andere uitgevers
Uitgave / jaar	2010 - 2014
Materiaalomschrijving	Map met brochures
Doelgroep	Jongeren, ouders en scholen
Korte beschrijving	- 86 Creative apps & sites (7-12) / Mijn kind online - Digiduck Veilig internet / Mijn kind online - Digitaal pesten / Mijn kind online - Help! Er circuleert een naaktfoto / seksfilmpje op mijn school / Bureau Jeugd en veiligheid - Kinderen en internet (2-8 jaar) / Mijn kind online - Kinderen en internet (9-12 jaar) / Mijn kind online - Kinderen en online privacy / Mijn kind online - Lekker slim en safe internetten en gsmn! / Politie - Mijn puber mobiel (12+ jaar) / Mijn kind online - Mijn kind mobiel (6-12 jaar) / Mijn kind online - Kinderen en online video (4-12 jaar) / Mijn kind online - Mijn puber op youtube (13+ jaar) / Mijn kind online - <u>Monitor Media & Jeugd 2015</u> / Kennisnet - Pesten op school, hoe ga je er mee om? / LOBO - Pingen, whappen, tweeten, taggen en likken...sociale media en schoolveiligheid / Politie - Privacy in 10 stappen / Kennisnet - Sociale media op school / Mijn kind online / Kennisnet - Speciaal onderwijs op internet / Mijn kind online - Verliefd op internet: brochure helpt oudere het gesprek aan te gaan met hun kind (10+) - Veelgestelde vragen over social media en seks / GGD Noord- en Oost-Gelderland - WhatsHappy (les) / Kennisnet - WIJS : de online wereld in : digitaal opvoeden voor alle leeftijden / Vodafone - Wijzer met sociale media / Steunpunt huiselijk geweld Hollands Midden

6 Websites

6.1 Websites voor ouders en leerkrachten

- **www.mijnkindonline.nl**
De stichting Mijn Kind Online (MKO) is een kennis- en adviescentrum over jeugd en (nieuwe) media dat tot doel heeft meer inzicht te verschaffen in de mogelijkheden van nieuwe media, alsook het bevorderen van het verantwoord gebruik daarvan. Mijn Kind Online streeft er naar de kwaliteit van digitale media voor kinderen te verbeteren en ouders en leraren te helpen mediawijzer te worden. MKO adviseert, organiseert ouderavonden, workshops, gastlessen en theatervoorstellingen.
- **<http://www.schoolenveiligheid.nl/>**
Centrum School en Veiligheid bundelt expertise op het gebied van schoolveiligheid.
- **www.digibewust.nl**
Het programma Digivaardig & Digibewust is een initiatief van de Nederlandse overheid, het bedrijfsleven en diverse maatschappelijke instellingen. Zij werken binnen dit programma samen om zoveel mogelijk Nederlanders gebruik te kunnen laten maken van de diverse digitale toepassingen zoals we die nu kennen: internet, e-mail, internetbankieren, twitter etc. Bovendien willen zij ook de bewustwording rond het veilig gebruik van deze digitale toepassingen stimuleren.
- **www.medialessen.nl**
Medialessen.nl is een initiatief van stichting Kennisnet, stichting Mijn Kind Online en de Vereniging Openbare Bibliotheken. Op deze site voor het primair en voortgezet onderwijs worden bestaande medialessen op één plek verzameld. Er zijn medialessen te vinden van professionele organisaties maar ook van leraren zelf. Van een les over modellenprogramma's op televisie tot lessen over beeldmanipulatie in kranten en publiceren op internet. Met de lessen kunt u aan de slag in de klas om uw leerlingen mediawijs te maken.
- **www.mediaopvoeding.nl**
Op deze site geven deskundigen antwoord op vragen van ouders over kinderen en media.
- **<http://www.ouderavond.nl/>**
De website biedt ouderavonden over allerlei media gerelateerde thema's, geschikt voor basis- en voortgezet onderwijs. Het initiatief is een samenwerking tussen stichting De Kinderconsument en de Nationale Academie voor Media en Maatschappij. De ouderavonden worden gegeven door gecertificeerde MediaCoaches, opgeleid bij de Nationale Opleiding MediaCoach (<http://www.nomc.nl/>). Thema's zijn o.a. sociale media, online privacy en kinderen en mobieltjes

- **www.weerbaarheid.info**

Via deze website is het lespakket: 'de nieuwe media' te bestellen. Hoe gaan we op school om met de nieuwe sociale media? Waar liggen de grenzen in het gebruik ervan? Het lespakket bestaat uit: werkboek, posters en formulier voor de leerling.

- **www.nji.nl**

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) deelt kennis over jeugd en opvoeding. Zo ook over pesten. In het dossier 'pesten' is nuttige informatie te vinden over pesten op scholen in brede zin; o.a. anti-pestprogramma's en wet- en regelgeving. Daarnaast is het laatste nieuws over dit onderwerp hier te vinden.

Het NJI heeft voor professionals een toolbox media-opvoeding gemaakt: [Media? Gewoon opvoeden!](#)

- **<http://www.kennisnet.nl/themas/mediawijsheid/>**

Kennisnet is de publieke ict-partner voor het onderwijs. Met praktische kennis en landelijke ict-ondersteuning ondersteunen zij het onderwijs. Op de site ook een overzicht van materialen/informatie over het thema mediawijsheid.

Speciaal voor leerkrachten / kids: <http://www.kennisnet.nl/kids/watnou/mediawijsheid/> en <http://www.kennisnet.nl/kids/watnou/internet/>

- **[Mediawijsheid.nl](http://www.mediawijsheid.nl)**

Wegwijzer voor in veilig en slim bereik van (digitale) media. Site voor ouders en scholen met informatie over veilig internetten en social media.

Via <http://www.beeldengeluid.nl/speel-het-mediaspel> kunt u het mediaspel spelen!

- **[Digitaal veiligheidsplan](#)**

Sociale veiligheid op school is een belangrijke voorwaarde voor een goed leer- en werkklimaat en krijgt vorm in het dagelijks handelen en denken van iedereen in de school. Een veiligheidsplan geeft weer hoe de school dit organiseert.

6.2 Websites speciaal voor kinderen / jongeren

- **www.meldknop.nl**

Kinderen en jongeren die iets vervelends meemaken op internet kunnen dat voortaan melden op de website Meldknop.nl.

Kinderen en jongeren krijgen via de website informatie, hulp en advies van de betrokken organisaties: Digibewust, Meldpunt Kinderporno op Internet, de Kindertelefoon, Pestweb, het Meldpunt Discriminatie Internet en Vraagthedepolitie.nl. Meldknop.nl is een initiatief van Digibewust en wordt ondersteund door de politie.

- **<http://kenjevrienden.nu/>**
Game/test om jongeren te waarschuwen voor online risico's. D.m.v. game kun je je mensenkennis testen: wie zou jij als vriend accepteren?
- **Jouw digitale wereld safe & social**
Interactieve opdrachten die jongeren stimuleren na te denken over hun eigen rol op internet.

6.3 Websites voor beiden

- **www.diplomaveiliginternet.nl**
Het lespakket Diploma Veilig Internet leert leerlingen om te gaan met de mogelijkheden en risico's van internet. Diploma Veilig Internet is er in twee varianten: voor groep 5/6 (junior) en voor groep 7/8.
Het lespakket van Diploma Veilig Internet is in 2013 uitgebreid met een game. In een veilige en educatieve omgeving gaan leerlingen op een speelse manier met mediawijsheid aan de slag.
- **www.kinderconsument.nl**
Stichting De Kinderconsument is een onafhankelijke organisatie die gestart is vanuit het project Jeugd & Internet bij Jantje Beton.
De Kinderconsument komt op voor kinderen in de mediamaatschappij, en is vooral bekend door haar projecten m.b.t. veilig internet, en het thema 'kinderen & reclame'. Ook houdt de organisatie zich bezig met acties tegen pesten
- **www.nationaalmediapaspoort.nl**
Doorlopende leerlijn over mediawijsheid voor alle basisscholen in Nederland en Vlaanderen. De leerlingen krijgen 7 lessen over 7 thema's en kunnen een eigen digitaal paspoort aanmaken (vanaf groep 7). Met gratis (online) lesmateriaal voor iedere groep en bestelmogelijkheden om online gegrint materiaal te bestellen (handleidingen, stickervellen, opdrachten etc.). De site is gericht op leerlingen, leerkrachten en ouders.

- **<http://www.pestweb.nl>**
Pestweb bestaat vanaf 1 april 2004 en is voortgekomen uit de Onderwijstelefoon. Pestweb is er voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten die problemen ervaren op het gebied van pesten op school.
- **www.wifiwijs.nl**
WifiWijs is een initiatief van Stichting Media Rakkers, hét kenniscentrum voor mediawijsheid en jeugd. WifiWijs is een site voor ouders, scholen en kinderen boordevol leuke en nuttige activiteiten over het mobiele internet. Via de website kunt u de speciale Donald Duck uitgave 'Wifiwijs in Duckstad' lezen.
- **www.digitaalpesten.nl**
Om digitaal pesten beter te begrijpen en te bestrijden is een online platform opgericht. Leerlingen, ouders en leraren kunnen op www.digitaalpesten.nl terecht voor eerste hulp bij digitaal pesten. De site is ook een platform om ervaringen uit te wisselen en mee te denken over het tegengaan van cyberpesten.
- **www.helpwanted.nl**
Helpwanted.nl is een website over online seksueel misbruik van kinderen en jongeren. Je kunt dit hier melden. Je vindt ook informatie over wat het is, hoe je het kunt voorkomen en wat je kunt doen wanneer het je is overkomen. Ook ouders, docenten en andere opvoeders kunnen hier terecht.

Wij wensen u veel succes met het werken met deze leskist.

